

Ing. Peter Pellegrini
predseda vlády
Úrad vlády Slovenskej republiky
Námestie slobody 1
813 70 Bratislava

Bratislava, 17. Júl 2018

Vážený pán predseda vlády,

píšeme Vám v mene dolu podpísaných organizácií a odborníkov, ktorí pôsobia v oblasti podpory osôb so zdravotným postihnutím a aj organizácií, ktoré zastupujú ich práva. Pred viac ako rokom, dňa 26. mája 2017, sme sa otvoreným listom obrátili na predsedu vlády s informáciami o závažnej situácii v oblasti poskytovania sociálnych služieb občanom Slovenskej republiky a nevyhnutnej a neodkladnej potrebe transformácie a deinštitucionalizácie sociálnych služieb v Slovenskej republike. Žiaľ, dnes konštatujeme, že v uvedenej veci nenastal žiadny zásadný posun. Z uvedeného dôvodu sa obraciame na Vás, vážený pán predseda vlády.

Slovenská republika ratifikovala Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len Dohovor), ktorý pre nás nadobudol účinnosť od 25. júna 2010. Tento krok sme privítali, lebo sme presvedčení, že každý človek, či už so zdravotným postihnutím alebo bez neho, má právo žiť slobodne a nezávisle v spoločnosti, a to v prípade potreby aj s primeranou podporou. Vzhľadom na historické súvislosti bola, a stále je, v Slovenskej republike v zariadeniach sociálnych služieb „inštitucionalizovaná“ väčšina prijímateľov sociálnych služieb (cca. 40.000 ľudí). Časté nedodržiavanie ich základných práv je v rozpore s Dohovorom.

Dodržiavanie ľudských práv, poskytovanie odborných služieb, ktoré sú v súlade s rozvojom vedy a výskumu, v prostredí zodpovedajúcom požiadavkám univerzálneho navrhovania a komunitného života, poskytované pracovníkmi s požadovanou kvalifikáciou a celoživotným vzdelávaním, sú hlavné kritériá kvality v sociálnych službách. Zákon o sociálnych službách, ktorý stanovuje podmienky kvality v soc. službách, bol prijatý NR SR v roku 2008. Žiaľ ani po desiatich rokoch od prijatia zákona nezrealizoval štát hodnotenie kvality v soc. službách v Slovenskej republike, ktoré je nevyhnutnou podmienkou k reálnemu a objektívnemu poznaniu úrovne kvality služieb.

Pozitívne hodnotíme, že dňa 30. novembra 2011 prijala Vláda SR Stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike a následne MPSVR SR prijalo Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v sociálnych službách. Oboma dokumentmi tak bola deklarovaná potreba a nevyhnutnosť transformovať a deinštitucionalizovať systém sociálnych služieb a prispieť zásadným spôsobom k dodržiavaniu ľudských práv občanov so zdravotným postihnutím a k poskytovaniu kvalitných sociálnych služieb.

Sme radi, že sa podarilo zrealizovať pilotný národný projekt „Podpora transformácie a deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb v Slovenskej republike“ (v rokoch 2013 – 2015), na ktorom viacerí z nás priamo alebo nepriamo participovali.

Pozitívne vnímame aj ďalšie kroky, ktoré viedli k tomu, že **prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť (transformácia a deinštitucionalizácia)** sa stal súčasťou Národných priorít rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020 a je súčasťou programového vyhlásenia Vlády SR na roky 2016 – 2020 resp. 2018-2020.

Pozitívne vnímame aj to, že je transformácia a deinštitucionalizácia špecifickým cieľom **Operačného programu Ľudské zdroje, ale aj Integrovaného regionálneho operačného programu**, ktoré majú zabezpečiť synergickú podporu transformácie a deinštitucionalizácie, a vytvárajú dostatočné základné finančné zdroje na realizovanie tohto procesu v Slovenskej republike.

V neposlednom rade je podpora transformácie a deinštitucionalizácie aj súčasťou **Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020**.

Žiaľ, všetky tieto dokumenty v oblasti transformácie a deinštitucionalizácie sociálnych služieb nie sú v Slovenskej republike v súlade s tým, čo sa deje v praktickom živote.

Plne sa stotožňujeme so záverečnými odporúčaniami Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím k **Východiskovej správe Slovenskej republiky o napĺňaní Dohovoru** (odporúčania sú v prílohe tohto listu). Okrem Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím na túto situáciu upozornili aj Komisár Rady Európy pre ľudské práva a Výbor PETI Európskeho parlamentu.

Vážený pán predseda vlády,

dňa 29. júna 2018 sa konalo zasadnutie Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré tieto uvedené skutočnosti iba potvrdilo a vyvoláva naše obavy, že proces deinštitucionalizácie a transformácie soc. služieb sa nebude v Slovenskej republike v praxi vôbec realizovať. Formálne je príprava ďalšej podpory procesu transformácie a deinštitucionalizácie formou nového národného projektu „**Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov**“, ukončená a vyzvanie čaká od 11. mája 2018 na podpis ministra práce, sociálnych vecí a rodiny.

Jeho príprava trvala viac ako dva roky. V novembri 2015 vybrala Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v riadnej súťaži tri partnerské organizácie (Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, Slovenská únia podporovaného zamestnávania a CEDA - Výskumné a školiace centrum bezbariérového navrhovania Fakulty architektúry Slovenskej technickej univerzity), ktoré majú pomôcť tento proces kvalitne a efektívne realizovať. Vybrané organizácie sa bez nároku na odmenu podieľali na príprave vecnej stránky projektu (ktorá sa už od januára 2016 zásadne nemenila). Po dva a pol roku príprav, počas ktorých zapojení partneri strávili desiatky hodín práce na jeho tvorbe a nikto nespochybňoval ich účasť, uviedlo MPSVR SR, že je spochybnený výber týchto partnerov do projektu, a to je dôvodom meškania jeho spustenia. Z nášho pohľadu zásadné zdržanie spôsobil fakt, že v čase výberu partnerských organizácií MPSVaR neuvádzalo podmienku spolufinancovania procesu deinštitucionalizácie zo strany vybraných partnerov. Táto podmienka bola komunikovaná až neskôr, čo spôsobilo zdržanie

celého procesu, nakoľko vybraným partnerom sa javila ako absurdná. Našťastie, aj vďaka iniciatíve MPSVaR SR bol tento problém už vyriešený.

Ďalším vážnym a znepokojujúcim faktom je informácia o stave **Integrovaného operačného programu** (ďalej len IROP), ktorý má podporovať investičné zmeny prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť. IROP od začiatku počítal s alokáciou na proces transformácie a deinštitucionalizácie sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti vo výške takmer 200 mil. EUR. Avšak v spoločnej zverejnenej výzve IROP je na tento proces alokovaných len cca 67,5 mil. EUR a rovnaká čiastka vo výzve na podporu komunitných služieb. Je znepokojujúce, že **existujú tlaky na zmenu podmienok týchto výziev** a celého IROPu tak, aby podporoval inštitucionálnu starostlivosť a nie rozvoj komunitných služieb, čo je v rozpore s Dohovorom. V súčasnosti je možné sledovať postupné čerpanie a zazmluvňovanie projektov deinštitucionalizácie v IROPe, ktorého pomalé tempo je odôvodňované predovšetkým nezáujmom o proces deinštitucionalizácie. Tento nezáujem však, podľa nás, pramení aj z toho, že prakticky chýba akákoľvek podpora transformačných tímov, ktoré majú a mali byť podporované v rámci národného projektu „**Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov**“ už v čase pred vyhlásením samotných výziev IROPu. Základným problémom je nefungujúca synergia a podpora medzi IROP a OP Ľudské zdroje. Na celú problematiku poukazuje podrobne aj štúdia *Deinštitucionalizácia sociálnych služieb alebo keď chýba synergia v praxi. Prípadová štúdia pre oblasť synergie v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov* bola vypracovaná v rámci národného projektu Úradu podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu (štúdiu prikladáme ako prílohu). Na základe zdôvodnenia, ktoré RO IROP predložil Monitorovaciemu výboru IROP 13. júna 2018, rastie naša obava, že **investičné finančné prostriedky, ktoré sú určené na podporu DI, budú nevyužitú, alebo použité proti princípom čl. 19 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.**

Vážený pán predseda vlády,

chceme Vás týmto otvoreným listom upozorniť na to, že absentujúca reálna podpora zriaďovateľom a zariadeniam sociálnych služieb zvyšuje riziká nenaplnenia záväzkov Slovenskej republiky smerom k Dohovoru. Nekoordinovaná a zdĺhavá príprava procesu transformácie a deinštitucionalizácie vedie k **nezabezpečeniu súladu medzi podporou z Operačného programu Ľudské zdroje a Integrovaného regionálneho operačného programu.** Tieto skutočnosti môžu vyústiť do stavu, že Slovenská republika nebude schopná naplniť **ex-ante kondicionality stanovené v operačných programoch** a môže sa tak ohroziť aj čerpanie zo štrukturálnych fondov v rokoch 2014 – 2020. Zároveň je však ohrozené aj naplnenie vlastných úloh vyplývajúcich z Programového vyhlásenia vlády a ďalších strategických dokumentov MPSVR SR.

Čo je však najdôležitejšie, na tento stav denne doplácajú **občania so zdravotným postihnutím, ktorí žijú v inštitucionalizovaných zariadeniach sociálnych služieb, a pritom majú rovnaké a nepopierateľné právo na nezávislý a samostatný život v komunite ako my ostatní.**

Vážený pán predseda vlády,

je nám ľúto, že Vás musíme takýmto spôsobom **informovať** o súčasnom stave „podpory“ procesu transformácie a deinštitucionalizácie v systéme sociálnych služieb, no vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti nemáme inú možnosť. Presadzovanie a dodržiavanie práv osôb so zdravotným postihnutím je pre nás elementárnym prvkom etickej, vyzretej a dobre fungujúcej spoločnosti a štátu. Vzhľadom na to, že **proces transformácie a deinštitucionalizácie priamo vychádza z čl. 19 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím** a jeho realizácia má za cieľ zlepšiť životnú situáciu a dodržiavanie ľudských práv pre osoby so zdravotným postihnutím v SR, považujeme za dôležité o tom hovoriť a upozorňovať na dôsledky jeho nerealizovania.

Tie znamenajú, že:

- Cca. 40.000 prijímateľov sociálnych služieb žijúcich v inštitucionálnej starostlivosti nebude mať možnosť rozhodovať o svojom živote,
- Slovenská republika: systémovo porušuje ľudské práva občanov so zdravotným postihnutím žijúcich v DSS,
- nedodržiava medzinárodné dokumenty, ku ktorým sa zaviazala,
- vystavuje riziku a ohrozeniu aj deti a dospelých so zdravotným postihnutím, ktorí žijú v komunite a nemajú dostupné alternatívne komunitné služby a jedinou možnosťou pre život v budúcnosti bude už odborne a ľudsko-právne neakceptovateľná inštitucionálna starostlivosť,
- Slovenská vláda v tejto oblasti nesmeruje k napĺňaniu Programového vyhlásenie vlády na roky 2016 – 2020 v oblasti sociálnych služieb,
- aktuálne legislatívne návrhy MPSVR SR v oblasti sociálnych služieb nepredstavujú podporu transformácie a deinštitucionalizácie a podporu komunitných služieb a právne stanoviská MPSVR SR vytvárajú prekážky pre realizáciu tohto procesu, načo sme začiatkom roku 2018 MPSVR SR aj upozornili,
- Slovenská republika je vystavená a čelí výhradám a odporúčaniam Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím (apríl 2016), Výboru OSN pre práva dieťaťa (máj 2016) a Výboru OSN pre ľudské práva (október 2016), Správe komisára Rady Európy pre ľudské práva, ale aj Správe petičného výboru Európskeho parlamentu o tom, že proces DI je na Slovensku nedostatočný a pomalý a Slovensko nepodporuje aktívne rozvoj komunitných služieb z národných zdrojov, ale aj európskych štrukturálnych fondov na to určených,¹
- podobné výhrady a potrebu uvádzajú aj Komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím a Komisárka pre deti vo svojich správach za rok 2017.

¹Webové linky na všetky spomenuté správy:

<http://www.ohchr.org/EN/Countries/ENACARegion/Pages/SKIndex.aspx>

http://www.enil.eu/wp-content/uploads/2012/06/s_2014_2019_plmrep_COMMITTEES_PETI_DV_2016_11-09_mission_report_SK_FHV_final_EN.pdf

<https://eustruculturalfundswatchdotcom.files.wordpress.com/2016/09/in-depth-study-slovakia-peti-committee-enil.pdf>

[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CommDH\(2015\)21&Language=lanEnglish](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CommDH(2015)21&Language=lanEnglish)

Tento otvorený list píšeme v dôvere, že Vaša osobná intervencia pre podporu transformácie a deinštitucionalizácie pomôže urýchlene, v čo najkratšom čase, naštartovať projekt Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov, na ktorý nadväzuje podpora transformácie a deinštitucionalizácie z Integrovaného operačného programu. Veríme, že Vaša osobná intervencia povzbudí zapojené zariadenia sociálnych služieb a všetkých, ktorí sa na implementácii tohto významného a náročného procesu podieľajú. Zároveň sa tým urýchli čerpanie IROP a reálne začne prebiehať proces transformácie a deinštitucionalizácie, ku ktorému sa Slovenská republika zaviazala. Veríme vo Vašu aktívnu podporu.

S úctou,

Rada pre poradenstvo v sociálnej práci,

Slavomír Krupa,

Miroslav Cangár

Agentúra podporných služieb Žilina, Nadácia Krajina Harmónie, Soňa Holubková, v.r.
Agentúra podporovaného zamestnávania Bratislava, Ľubica Mattovičová, v.r.
Agentúra podporovaného zamestnávania Vranov nad Topľou, Ľuboš Sopoliga, v.r.
Áno pre život, n.o., Zuzana Dobešová, v.r.
Asociácia organizácií zdravotne postihnutých občanov Slovenskej republiky, Marek Machata, v.r.
Asociácia supervízorov a sociálnych poradcov, Kristína Mózesová, v.r.
Betánia Senec, n.o., Jana Šuranová, v.r.
Peter Brnula, v.r. – vysokoškolský učiteľ
CEDA - Výskumné a školiace centrum bezbariérového navrhovania FA STU, Lea Rollová, v.r.
Claudianum Modra, Eva Ondrová, v.r.
CVEK – Centrum pre výskum etnicity a kultúry, Elena Gallová Krigelová, v.r.
Detský klub zdravotne postihnutých detí a mládeže v Košiciach, Marcela Strhárska, v.r.
Dom Svitania, n.o., Marta Prochyrová, v.r.
Domov sociálnych služieb – Adamovské Kochanovce, Jana Pondušová, v.r.
Domov sociálnych služieb Okoč – Opatovský Sokolec, Tibor Vereš, v.r.
Eva Dragúňová, František Dragúň, v.r.
EFETA – Stredisko sv. Františka Saleského, Anna Šmehilová, v.r.
Forum for Human Rights, Maroš Matiaško, v.r.

Patricia Jarjabková Garajová, v.r.

Anna Hudecová, v.r. – vysokoškolská učiteľka

Inklúzia, n.o., Katarína Dekanková, Danica Koršová, Romana Augustovičová v.r.

Kresťanská liga na pomoc mentálne postihnutým na Slovensku, Jan Škott, Ingrid Iványová, v.r.

Elena Kopalová, v.r.

M.E.S.A 10, Oľga Reptová, v.r.

Martina Mojtovej, v.r. – vysokoškolská učiteľka

Eva Mydlíková, v.r. – vysokoškolská učiteľka

Mária Nádaždyová, v.r.

Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR, Branislav Mamojka, v.r.

Nezávislá platforma SocioForum, Lýdia Brichtová, v.r.

Denisa Nincová, v.r. – riaditeľka odboru sociálnych služieb a zdravotníctva Banskobystrického samosprávneho kraja.

Persona, o.z., Eva Krššáková, v.r.

Jan Pfeiffer, v.r. – psychiater, bývalý predseda Európskej expertnej skupiny pre deinštitucionalizáciu

Platforma rodičov detí so zdravotným znevýhodnením, o.z., Jana Lowinski, v.r.

Platforma za komunitné služby Z Domova domov, Mária Machajdíkovej, v.r.

SOCIA – Nadácia na podporu sociálnych zmien, Vladislav Matej, v.r.

Spoločnosť Downovho synrómu na Slovensku, Róbert Lezo, Eva Grebečiová, v.r.

Slovenská komora sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce, Jarmila Pagáčová, v.r.

Slovenská únia podporovaného zamestnávania, Viera Záhorcová, v.r.

SOCIA – Nadácia na podporu sociálnych zmien, Vladislav Matej, v.r.

TENENET o.z., Elena Kopicová, v.r.

Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Tatiana Winterová, v.r.

Združenie na pomoc osobám s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike, Iveta Mišová, Štefánia Nováková, v.r.

Na vedomie:

Andrej Kiska, Prezident Slovenskej republiky

Ján Richter, minister práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Richard Raši, podpredseda vlády SR, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu

Gabriela Matečná, ministerka, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Zuzana Stavrovská, Komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím

Vašu odpoveď žiadame zaslať na adresu:

Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, Františkánska 2, 811 01 Bratislava

Kontaktné osoby: Doc. PhDr. Slavomír Krupa, PhD.

Doc. Ing. Arch. Lea Rollová, PhD.

PhDr. Viera Záhorcová, PhD.

PhDr. Miroslav Cangár, PhD.